

מה תעירו ומה תערו את האהבה עד שתחפץ

א] שנים מקרא ואחד תרגום

שנים מקרא ואחד תרגום הם שתי חיקוקים נפרדים שאינם שייכים זה לזה, ואם כן מדוע מניג הרמז"ס את שנים מקרא ואחד תרגום מזחינת הקריאה של הציבור, עד שהיה לריך להזהיר שאע"פ שקיים את זה הוא עדיין מחויב בזה. והוכיח מכאן בספר מאורי המועדים (עמוד שטז) שגם להרמז"ס חובת שנים מקרא ואחד תרגום נובעת מקריאת התורה בציבור, ולכן סלקא דעתך שהוא חל רק על מי שלא שמע קריאת התורה בציבור וכשיטת הראב"ן, וזהו מה שחידש הרמז"ס, שאע"פ שהעניינים קשורים אהדדי ותלויים זה בזה מכל מקום השומע קריאת הציבור עדיין מחויב בשנים מקרא ואחד תרגום.

ב] לעולם ישלים אדם פרשיותיו עם הצבור

ומכיוון שחובת שנים מקרא ואחד תרגום נחשב כחלק וצון לווייה של קריאת התורה בציבור, אי אפשר לקיים שנים מקרא ואחד תרגום דאיהו פרשה עד שהציבור מתחיל לקרוא את הפרשה ההיא בצית הכנסת. וכן מצוה בגמרא בצרכות (סג), "רצ ציבי צר אציי סצר לאשלומינהו לפרשייתא דכולא שמתא צמעלי יומא דכפורי וכו', סצר לאקדומינהו, אמר ליה ההוא סצא תנינא ובלצד שלא יקדים ושלא יאחר, כדאמר להו רבי יהושע צן לוי לצניה אשלימו פרשיותייכו עם הצבור שנים מקרא ואחד תרגום". הרי שאדם מחויב לעשות שנים מקרא ואחד תרגום דוקא "עם הציבור" כלומר צומן שהציבור עוסקים בקריאת פרשה זו, ולא ניתן להקדים אותה ולעשותה מקודם, ולכן כתבו בתוס' (סג) ד"ה ישלים, "נראה דכל השבוע מכיון דמתחילין לקרות הפרשה דהיינו ממנחת שבת ואילך עד שבת הצאה נקראת עם הצבור". ומהאי טעמא גם נכון לסיים שנים מקרא ואחד תרגום של הפרשה הקודמת צתוך השבוע שלה ולפני שמתחילים לקרוא את הפרשה הצאה בצית הכנסת. אבל הנה דציעצד ניתן להשלים את כל הפרשיות עד שמיני עזרת וכמו שכתב בהגהות מיימוניות (סג), "וכתב רבינו שמחה אף על פי שעיקר מצוה כל פרשה בכל שבת עם הציבור אם לא עשה כן ישלים

בכל שבוע אדם חייב לקרוא לעצמו פרשת אותו השבוע שנים מקרא ואחד תרגום, כמצוה בגמרא בצרכות (ת, א), "לעולם ישלים אדם פרשיותיו עם הצבור שנים מקרא ואחד תרגום". והפרי מגדים (סימן רפה מ"ז ס"ק צ) הביא בשם המטה משה והאליה רצה שחייבו חז"ל בשנים מקרא ואחד תרגום כנגד השלש פעמים והמקומות בהם נמסרה התורה לישראל, בהר סיני, באהל מועד, ובערבות מואב, וכדאיתא בגמרא בסוטה (לו, ב), "כללות ופרטות נאמרו צסיני ונשנו באהל מועד ונשתלשו בערבות מואב". אבל נראה מהראשונים שחובת היחיד לקרוא שנים מקרא ואחד תרגום נתקן כחלק ותולאה מחובת הציבור בקריאת התורה. שכתב בהגהות מיימוניות (תפילה פרק יג אות ט) "כתב ר"ג שמאלא צספרו של ראב"ן לעולם ישלים אדם פרשיותיו עם הציבור נראה לי דציהיד הדר צכרך שאין לו י' לקרות צתורה איירי דצריך לכיון השעה שהציבור קורין בצית הכנסת ויקרא גם הוא ציחיד צ' מקרא כנגד צ' שקורים בצית הכנסת ואחד תרגום כנגד המתרגם וכו' ואף על פי כן מנהגנו מנהג גמור ויפה דדילמא לא יכוין דעתו בצית הכנסת לכל הפרשה ויאלא צקריאתו שקרא צבר". הרי שלדעת הראב"ן החיוב לקרוא שנים מקרא ואחד תרגום הוא אינו אלא צתורת משלומין לאלה שלא שמעו קריאת התורה בצית הכנסת, והקריאה פעמים הוא כנגד העולה והצעל קורא, והאחד תרגום כנגד המתורגמן. ולכן נקט הראב"ן, שמי שהיה נוכח בצית הכנסת ושמע קריאת התורה בציבור הרי הוא צאמת פטור מחובת שנים מקרא ואחד תרגום, אך מכל מקום מנהג טוב ונכון הוא לעשותו בכל מקרה שמא לא כיוון את דעתו בצית הכנסת לכל הפרשה. ולמרות שלא קיי"ל כהראב"ן, הרי כתב הרמז"ס (תפילה פרק יג הלכה כה), "אף על פי שאדם שומע כל התורה כולה בכל שבת צצבור חייב לקרות לעצמו בכל שבוע ושבוע סדר של אותו שבת שנים מקרא ואחד תרגום". ולריך ציאור שלכאורה חובת קריאת התורה בציבור וחובת אמירת

כולם צשמיני עזרת שבו גומרים הציבור ובלבד שלא יאחר ולא יקדים מן הציבור יום א', וראייתו מרצ ציבי צר אציי דסצר לאשלומינהו לכולהו פרשתא דכולא שתא צמעלי יומא דכפורי".

ג] שנים מקרא ואחד תרגום דפרשת וזאת הברכה

ולענין פרשת וזאת הברכה, כתב המשנה ברורה (סימן רפה ס"ק יח) צשם האר"י ז"ל, הוצאו דצריו צשער הכונות, "ויצום הושענא רצה יקרא שנים מקרא ואחד תרגום פרשת וזאת הברכה ואם קרא ציום שמיני עזרת לא הפסיד". ונראה דעמו שמדינא שפיר אפשר לקרוא שנים מקרא ואחד תרגום דפרשת וזאת הברכה מומן מנחה צשצת פרשת האזינו עד שמתחילים לקרוא פרשת צראשית צשמחת תורה. אך כצר הביא המשנה ברורה (שס ס"ק ח) מהאר"י ז"ל צשער הכונות שמן המוצחר לקרוא שנים מקרא ואחד תרגום דוקא צערצ צצת ולא צצתחילת השצוב או צשצת עזמה, ו"ערצ צצת" דפרשת וזאת הברכה הוא ציום הושענא רצה. ומהאי טעמא סצירא ליה להאר"י ז"ל שלכתחילה יש לקרוא שנים מקרא ואחד תרגום דפרשת וזאת הברכה דוקא ציום הושענא רצה (וצחו"ל אף ציום שמיני עזרת), שהוא היום שלפני יום קריאתה צציוצור. וכן כתב צאגרות הרמ"ז (להמקובל הגאון רצי משה זכות ז"ל, סימן כצ) "עוד שאלת על דצר התרגום של פרשת וזאת הברכה אמיתי קוראין אותה שנים מקרא ואחד תרגום ערצ שמחת תורה, כדכתב הרצ האר"י זלה"ה צקריאת שנים מקרא ואחד תרגום צכל השנה".

אמנם העירו האחרונים שקותר המשנה ברורה את עזמו, שעוד הביא המשנה ברורה (סימן תרסצ ס"ק ד) צשם הפוסקים, "צצליל שמחת תורה יקרא הפרשה של פרשת וזאת הברכה שנים מקרא ואחד תרגום שעתה הוא זמנה". ומשמע מכאן שאי אפשר לקיים שנים מקרא ואחד תרגום דפרשת וזאת הברכה צליל הושענא רצה, שזמנה רק מתחיל צליל שמחת תורה. ונראה שהפוסקים הללו סוצרים שאע"ג שכצר התחילו לקרוא פרשת וזאת הברכה צמנחה צשצת הקודמת, כיון צצחה הסוכות קוראים צענינא של יום, הוי זה הפסק, ואי אפשר לקיים שנים מקרא ואחד תרגום דפרשת וזאת הברכה רק אחרי שכל הקריאות האחרות הסתיימו, ולכן ההזדמנות הראשונה לעשותה היא דוקא צליל שמחת תורה עזמו. ולמרות שצאופן כללי קריאת המועדות, שאין איתם חוצה של שנים מקרא ואחד תרגום (כמצואר צשו"ע סימן רפה סעיף ז), אינן מפריעות

לסדר הפרשיות שקוראים צשצת לענין שנים מקרא ואחד תרגום, שקריאות צצת וקריאות החג נמצאים צשני מחזורים ומסלולים שונים, מכל מקום פרשת וזאת הברכה שונה מכל פרשיות השנה שלא נקצעה קריאתה צשצת אלא צשמחת תורה, וכיוון שקוראין אותה ציום טוב, ולא צשצת, שאר קריאות החג מפסיקין את זמן קריאתה כי כולם מתפקדים צאותו מיצור. ואם כן זמן המיועדת של פרשת וזאת הברכה לא מגיעה עד ליל שמחת תורה לאחר סיום קריאותיהם של הושענא רצה ושמיני עזרת.

ד] גדר פרשת וזאת הברכה

ונראה שנחלקו שתי הדעות הללו צגדר קריאת פרשת וזאת הברכה. שהפוסקים שזמנה מתחיל מומן מנחה צשצת פרשת האזינו סוצרים שהיא צכלל סדר הפרשיות של השנה כולה, ולכן אין קריאות החג מפריעות ומקצרות את זמנה. אצל החולקים שזמנה מתחיל רק צליל שמחת תורה, סוצרים שפרשת וזאת הברכה אינה נחצבת לקריאת צצת וכחלק מהמחזור הרגיל של השנה כולה, אלא היא אחת מקריאות החג המיוחדות, ולכן אי אפשר לעשות שנים מקרא ואחד תרגום לפרשת וזאת הברכה כל עוד שיש קריאות אחרות של החג שעומדות לפניה. ונראה שצזה נחלקו הג"ר שמואל אצובה ז"ל והג"ר משה זכות ז"ל (צפירושו על הזוהר הקדוש ח"צ דף קו, צ), הוצאו דצריהם צספר חומת אנך (שיר השירים ג אות כ), אם יש נ"ד פרשיות צתורה או נ"ג, שהג"ר משה זכות נקט צפשיטות שיש נ"ד פרשיות, והג"ר שמואל אצובה חולק שיש רק נ"ג פרשיות, שפרשת וזאת הברכה לא נכללת צספירה כיון שאין קוראים אותה צשצת אלא ציום טוב. ועוד כתב המשך חכמה (הדרן לספר דצרים) שצזה תלוי איזה חלק מהנציאים נקרא כהפטרה לפרשת וזאת הברכה צשמחת תורה, דאיתא צגמרא צמגילה (לא, א) "ומפטירין ויעמד שלמה", מספר מלכים, שהוא קשור לנושא החג ומתאים לתצנית של כל שאר ההפטרות צמשך החגים. אצל צתוס' (שס) ד"ה למחר, הביאו מרצ האי גאון שמפטירין "ויהי אחרי מות משה", מספר יהושע, שהוא מענין הפרשה, וכמו כל ההפטרות צמשך השנה שתואמים את התוכן של פרשת השצוב.

ה] ביום השמיני עצרת תהיה לכם

וצאמת נראה ששתי השיטות האלה נכונות, שפרשת וזאת הברכה מייצגת את החלק האחרון של המחזור השנתי

ולכן הקצ"ה זיווה עליהם שוב לא לגעת בזה סיני, וכמו שכתוב (שמות יט, כא), "ויאמר ה' אל משה רד העד בעם פן יהרסו אל ה' לראות ונפל ממנו רב". ופירש בצספר קדושת לוי (פרשת יתרו) שישראל צמעמד הר סיני היה להם התעוררות מאהבת ויראת השם יתברך, אבל צריך להיות מצוה אשר יכיל צו את ההתעוררות. ומצואר בגמרא בקידושין (לט, ב) "ישב ולא עבר עזירה נותנים לו שכר כעושה מצוה", שכל היושב ואינו עובר עזירה מעלה עליו הכתוב כאילו עשה מצוה. ולכן צאותו רגע הקצ"ה הורה לצני ישראל פעם שנייה שלא לגעת בזה סיני כדי לרמוז להם שעל ידי קיום המצוה ההיא הם יוכלו להתכנס פנימה ולממש את ההתעוררות שהיתה להם בשעת מתן תורה.

[ז] וישמע יתרו - ויבא יתרו

וזה גם מה שהניע את יתרו להגייר ולהצטרף לעם ישראל. דכתיב (שמות יח, א), "וישמע יתרו כהן מדין חתן משה את כל אשר עשה אלוקים למשה ולישראל עמו כי הוציא ה' את ישראל ממצרים". ופירש רש"י צסם המכילתא, "מה שמועה שמע וצא, קריעת ים סוף ומלחמת עמלק". ופירשו צזה המפרשים, שכונת המדרש היא לשאול "מה שמועה שמע וצא", ההדגשה היא על "וצא", שהלוא מפורש צפסוק ששמע "כי הוציא ה' את ישראל ממצרים", אבל עדיין אינו צרור מדוע זה דרש ממנו לצוא ולהגייר, שהיה מספיק לשמוע על זה צמקומו. ולפי זה צריך לצאר מהי התשובה, ששמע "קריעת ים סוף ומלחמת עמלק", מדוע זה כן חייצוה לעקור ממקומו ולצאת להתגייר. ועוד יש להצין, מדוע קריעת ים סוף לצד לא היתה גירוי מספיק לצוא ולהגייר, ומה היה צמלחמת עמלק שהיתה משפיעה ומרשימה יותר מהנסים והנפלאות של קריעת ים סוף. וגם מסתמא יתרו לא התפעל ממלחמת עמלק אלא מהניצחון של עם ישראל על עמלק, אם כן לכאורה היה מדוקדק יותר לומר "ניצחון ישראל על עמלק" ולא "מלחמת עמלק".

ותירצו צספר נתיצות שלום (פרשת יתרו) וצספר המה ינחמוני (שם) וצספר אמונת עתיך (שם), שצשעת קריעת ים סוף כל העולם נודעזע, וכמו שכתוב (שמות טו, יד - טו) "שמעו עמים ירגזון חיל אחז ישצי פלשת. אז נצהלו אלופי אדום אילי מואצ יאחזמו רעד נגמו כל ישצי כנען", ואז היתה התעלות רוחנית גדולה מאד לכל הנוכחים, עד שראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל צן צזוי, וכל אחד ואחד הצביע

של הקריאות צשצת וגם מהווה הקריאה הסופית של עונת החגים, מכיוון שצשמיני עזרת עלינו לאסוף את ההשראה של תקופת החגים ולהציא אותה איתנו צצורה מהותית ומשמעותית לאורך כל השנה. שכתבו צספר הכתב והקבלה (צמדצב כט, לה) וצספר קדושת לוי (שצעות) ססוף תקופת החגים נקרא "עזרת", מלשון עזר מלצאת, שאנו חייצים לעכב אללינו את ההתעוררות שקיבלנו צמשך היום טוב, וצכדי לעשות כן עלינו לתת לו ציטוי מוחשי צצחת המצוות שאנו מצבעים צאופן קצוע. וכמו שכתב הרמצ"ן צספר האמונה והצטחון (פרק יט) על הפסוק (שיר השירים ח, ד) "מה תעירו ומה תעוררו את האהבה עד שתחפץ", שצשמיניע לצאדם איזה התעוררות של יראה ואהבה להצורא צרוך הוא אזי תיכף ומיד יראה לעשות לה כלי, היינו שיעשה מצוה, כגון שיתן צדקה או ישב ללמוד תורה וכדומה. כי ידוע שהתעוררות הצאה אל האדם צפתע פתאום הוא אור הנשפע עליו מלמעלה, ונקרא צחינת נשמה, אזי צריך האדם להלצישה צגוף, צכדי שיהיה לה חיזוק וצסים ולא יתפוגג. וזה פירוש הפסוק מה תעירו ומה תעוררו את האהבה עד "שתחפץ", כי "חפץ" הוא מלשון כלי, דהיינו ההתעוררות ההיא שצאה אל האדם צריך תיכף ומיד להניח אותה צמנוה, וזהו "עד שתחפץ". והוסיף צספר צית ישראל (גור, שמיני עזרת תשי"ח) ששמחת תורה הוקם ציום שמיני עזרת, צסוף החגים, שעל ידי התחלת מעגל חדש של קריאת התורה האדם יכול להחזיק ולעצור את הקדושה של הימים טובים צקברצו. ולכן נראה שפרשת וזאת הצרכה מהווה גשר צין קריאות החג לקריאות השנה, ויש לה תכונות של שנייה, שכן לימוד התורה הוא הכלי והאמצעי שיכול להציא את ההתרגשות וההתעוררות של החגים איתנו לאורך כל השנה, (ומהאי טעמא נמי מסכמים את ימי הפסח עם "עזרת" של חג השצעות, שהוא זמן מתן תורתינו).

[ז] ויעמדו מרחק

וכך היה צמעמד הר סיני דכתיב (שמות כ, טו) "וכל העם ראים את הקולת ואת הלפידים ואת קול השפר ואת ההר עשן וירא העם וינעו ויעמדו מרחק". והעיר האדמו"ר מקאלק זי"ע, (הוצא דצריצו צספר אמת מקאלק תצמח, אות תשפצ), שאדם יכול לראות אירוע מרגש ולהתנווע צהתלהצות, וצכל זאת להישאר "עומד מרחוק" נטול מכל השפעה מתמשכת. וזה מה שקרה צהר סיני, שצהתחלה צני ישראל היו נרגשים אבל הם עדיין עמדו מרחוק, כי הם לא ידעו איפה לשים את ההשראה שקיבלו.

ונמצאו למדין מזה שהתפעלות זמנית אינה פועלת אלל האדם מאומה, ולכן כדי לנצל אותה צריך להניב אותה במצוה, כמו שנאמר "עד שתחפץ", שרק אז היא יכולה להתקיים. וכן כתב בספר מכתב מאליהו (ח"ג עמוד קכז) שסגולתם של מעשים חיצוניים היא לקבוע בלב את ההכרה והתעוררות הרוחנית שהאדם חש אותן. כי אם לא יקבע אותן מיד במעשה עלולות הן להשאר רגשי סרק. ולכן מצוה בגמרא בסוטה (ב, א), "למה נסמכה פרשת נזיר לפרשת סוטה, לומר לך, שכל הרואה סוטה בקלקולה יזיר עצמו מן היין". שמעשים הם גם שמירה לפנימיות, שאם שהמדרגה וההכרה נמצאות בשלמותן בפנימיות עדיין יש להשתמש בסיוע של מעשים חיצוניים כדי לשמור על זהירות ההשגה בלב, ואם כן אין קיום במה שיש התעוררות בראית קלקל הסוטה עד שתתהפך ההתעוררות ההיא למעשה, דרק אז היא מתקיים. וזהו דכתיב (במדבר ו, ב) "איש או אשה כי יפלא לנדור נזיר להזיר לה", ופירש האבן עזרא (שם), ש"יפלא" הוא מלשון "פלא", שהנזיר עשה דבר מופלא, וכמו שכתוב לגבי שמשון (שופטים יג, יח) "והוא פלאי", כי רוב העולם הולכים אחר תאוותם והוא הפריש עצמו מההבלים והתענוגים. ונראה שהפלא של הנזיר אינו ניכר ביכולתו לעמוד בתקנות ובאיסורים קיצוניים אלא במה שהוא התבונן במצבו והתרגש ממה שראה, שהרי גם רוב העולם ראה את זה, אך הם ממשיכים ללא שינוי, לעומת הנזיר שהפך את ההתעוררות וההתרגשות לפעולה בצורה מהותית, ועל יד זה הוא נתקדש ככהן הגדול, שאסור להיטמא אף לקרובים. והנה אנו חיים בתקופה מיוחדת שבה התהפכה כל שגרתנו מחמת מחלת הקורונה. ונראה שבפרט כאשר אנו עומדים להתחיל שנה חדשה של קריאת התורה, שהושעה באופן זמני בשנה שעברה, עלינו להתעורר מכל המתרחש סביבנו ולהוציא אותנו לפועל במסירותינו להמנוחות, ועל ידי זה יתקיים בנו הענין של "עזרת", והתלהבות של החגים תמריץ אותנו לאורך כל השנה.

ואמר "זה קלי ואנוהו", ומשם נתפשטה השמועה לכל העולם. אמנם מיד לאחר מכן קמו עמלק בחולפה איומה והכחישו את קיומו של הקב"ה ומעמדם של בני ישראל כעם הנבחר. והמעבר המיידני בין שני האירועים הללו, והניגוד ביניהם, הוא שהטריד את יתרו. שהוא ראה איך שכולם עזרו בקלות מההכרה האלוקית שהשיגו בקריעת ים סוף לההכחשה הנועות של מלחמת עמלק. שגם לאחר קריעת ים סוף, כשהיה נדמה שהאמונה כבר ברורה לעין כל ולא שייך בזה יותר פקפוקים, אף על פי כן בעקבותיה הגיעה מלחמת עמלק שהיתה ביטוי בוטה של כפירה.

ויתרו גם ראה איך שבני ישראל נפלו וירדו במהירות ממדריגתם הנשגבה שהשיגו, דכתיב (שמות יז, ח) "ויבא עמלק וילחם עם ישראל ברפידים", ואיתא במדרש תנחומא (יתרו סימן ג) "מהו ברפידים על ידי שרפו ידיהם מן המנוחות". ויתרו היה מופתע, אם אכן הגיעו בני ישראל לשיאים בשעת קריעת ים סוף, איך יכול להיות שהם סירצו כל כך מהר. ולכן דוקא השמועה על שני דברים אלו גרם ליתרו לבוא, קריעת ים סוף, העלייה הגדולה, ומלחמת עמלק, הנפילה המדהימה. ולפי זה אכן מדוקדק יותר לומר "קריעת ים סוף ומלחמת עמלק", ולא "ניצחון ישראל על עמלק", כי באמת עמם המלחמה שהתאפשרה בגין רפיון ידיהם של ישראל בתורה, הוא שגרם ליתרו לבוא. שיתרו הפילוסוף והחוקר הגיע בחכמתו להכרה אמיתית בהקב"ה, אצל הוא חשב שאחרי שהשיג את ההכרה הזו יכול הוא לנוח על זרי הדפנה של חכמתו והתאמנותו, שהוא כבר כבש את היעד והגיע לפסגה. אך שוב ראה יתרו שלא מספיק להאמין בהקב"ה ולהיות מתעורר פעם אחת בחיים, שבהתעוררות אלוקית אפשר להעפיל ולהגיע לשיא השיאים ובכל זאת לרדת משם מטה מטה, וכל החקירות וכל התלהבות תהיה חולפת וחסרת משמעות אלא אם כן היא תיושם תיכף ומיד ככלי לשינוי מהותי, כי התלהבות ללא כל ביטוי מוחשי תפוגג. ומזה החליט יתרו לקבוע אמונתו בלבד ולהתגייס, ולעזוב את ביתו ולבוא להסתופף תחת כנפי השכינה בתמידות.

